HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בטלו במעיה ואי סלקא דעתך מכלים הוא דהדר ביה אבל באוכלין כר' יוסי ור' שמעון סבירא ליה אמאי בטלו במעיה לגמרי נהי דטומאה חמורה לא מטמאו טומאה קלה מיהא ניטמאו מאי בטלו במעיה נמי בטלו מטומאה חמורה אבל טומאה קלה מטמאו מכלל דתנא קמא סבר טומאה חמורה נמי מטמאו הא בשרה טמא קתני כולה ר' יהודה היא וחסורי מיחסרא והכי קתני פרה ששתתה מי חטאת בשרה טמא בד"א טומא' קלה אבל טומאה חמורה לא שרבי יהודה אומר בטלו במעיה רב אשי אמר לעולם בטלו במעיה לגמרי (א)משום דהוה ליה משקה סרוח ר' יוסי ורבי שמעון אומרים לאוכלין טמאין לכלים טהורים אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש רבי יוסי בשיטת ר"ע רבו אמרה דדריש יטמא יטמא (ג)דתנן בו ביום דרש ר"ע [1]וכל כלי חרש אשר יפול מהם וגו' אינו אומר טמא אלא יטמא יטמא אחרים לימד על ככר שני שעושה שלישי בחולין והכא היכי דריש [2]וכל משק' אשר ישתה בכל כלי יטמא יטמא לטמא טומאת אוכלין אתה אומר לטמא טומאת אוכלין או אינו אלא לטמא טומאת משקין אמרת לא כך היה מאי לא כך היה אמר רב פפא לא מצינו טומאה שעושה כיוצא בה רבינא אמר מגופיה דקרא נמי לא מצית אמרת יטמא לטמא טומאת משקין דאי סלקא דעתך יטמא דסיפא לטמא טומאת משקין יטמא דרישא נמי לטמא טומאת משקין ניערבינהו וניכתבינהו [2]מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא תרי יטמא למה לי אלא יטמא דרישא לטמא טומאת משקין יטמא דסיפא לטמא טומאת אוכלין ואימא לטמא את הכלים ולאו ק"ו הוא ומה כלי שמטמא משקה אין מטמא כלי משקין הבאין מחמת כלי אינו דין שלא יטמאו את הכלים ואימא כי לא מטמאו משקין הבאין מחמת כלי אבל משקין הבאין מחמת שרץ ה"נ דמטמאו משקין הבאין מחמת שרץ מי כתיבי

ולאו

בטלו במעיה. דאינן ראויין למי חטאת ואין עוד שמן עליהן. ואי אית ליה לרבי יהודה משקין בעלמא מטמאו אוכל נהי דבטלי מתורת מי חטאת לענין דלא הוי טמא אב הטומאה לטמא אדם וכלים שם משקה טמא מי ליכא עלייהו כשאר משקין לטמא בשר זה שהוא אוכל ואמאי בטלו במעיה לגמרי אפילו מלטמא בשר זה דהיינו טומאת אוכלין קלה נהי דטומאה חמורה לא מטמאו אם נגעו אדם וכלים בהן בתוך המעים דהא אין שם מי חטאת עליהן טומאה קלה כגון את הבשר לטמאו דהא משקין בעלמא נינהו ושם טומאה לא פקע מינייהו דניטמאו מחמת עצמן דאין נגיעה גדולה ממה שהן נוגעין בעצמן וכי אזיל שם מי חטאת מינייהו הוו להו משקין שנגעו במי חטאת אלא ש"מ מכולהו הדר ביה וכיון דבחוץ לא מטמאו משקין אוכלין אלא מדרבנן הכא דמילתא דלא שכיחא לא גזור: **טומאה חמורה.** אדם וכלים. טומאה קלה אוכלין: **והא בשרה טמא קאמר.** דלא טימא אלא את הבשר ולא תנא אדם וכלים הנוגעין בהן טמאין: **אבל טומאה חמורה.** שיהא עדיין שמן עליהן לטמא אדם הנוגע בהן לא מטמאי שר' יהודה אומר בטלו במעיה מתורת מי חטאת: **רב אשי אמר לעולם לגמרי.** דאפי' שם משקה בעלמא ליכא עלייהו דה"ל משקה סרוח ותניא בת"כ (ג) וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא פרט למשקה סרוח: ר' יוסי תלמידו של ר' עקיבא היה כדתניא ביבמות בהבא על יבמתו (דף סב:) והיה העולם שמם עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם ואלו הן ר"מ ורבי יהודה ור' יוסי ור"ש ור"א בן שמוע: **דדריש יטמא.** דכתיב גבי אוכלין טמאין יטמא ואיהו נמי דריש יטמא דכתיב גבי משקין טמאין יטמא: **בו ביום.** ביום שמינו את ר"א בן עזריה לנשיאות: **אשר יפול מהם אל תוכו.** ותניא בהכל שוחטין (חולין כד:) אע"פ שלא נגע אלא נתלה באוירו ה"ל כלי ראשון וכתיב כל אשר בתוכו יטמא(ד) מחמת הכלי ה"ל אוכל שני ואינו אומר טמא אלא יטמא לדרוש ביה יטמא: **לימד על ככר שני.** דהא קרא משתעי באוכלין כדכתיב בתריה מכל האוכל אשר יאכל והוא היה בתוך הכלי יטמא אלמא ככר שני עושה שלישי ואף בחולין דקרא סתמא כתיב. והא ליכא למימר דאוכלין שבו מקבלין טומאה מן השרץ דליהוי אויר כלי כמאן דמלי טומאה וליהוי אוכל ראשון דא"כ אף כלים שבאוירו יטמאו ובפרקין [כ.] מפרשינן לה בהדיא דעל כרחך שני הוא ומן הכלי הוא מקבלה שמטמא את השלישי. ואני שמעתי ככר עושה כיוצא בו ואית ליה לר"ע אוכל מטמא אוכל וא"א לומר כן משום דלא אשכחן לה בהדיא וע"י הדחק נאמר וא"כ כי אקשי לעיל [יד.] והא אין אוכל מטמא אוכל ודחיק נפשיה ואוקמה מדרבנן טמא נימא כר"ע ס"ל דהא ר"ע גופיה איירי ביה והוסיף עדות על עדותו ולקמן דקאמר לא כך היה ולא מצי לדחויה אלא ע"י טעם זה לא מצינו טומאה עושה כיוצא בה הרי מצינו לר"ע ועוד בהדיא אמר לקמן [ע"ב] בההוא יטמא לטמא את המשקין ולא אוכל כיוצא בו: **והכא.** גבי יטמא דמשקין דקאמר רבי יוסי [טז.] דמטמא אוכל היכי דריש ליה רבי יוסי דמוקי ליה לטמא אוכל ולא לטמא משקה כיוצא בו ולא כלי: **וכל משקה אשר ישתה בכל כלי.** אם היה המשקה הזה בתוכו של כלי חרס דהא עלה קאי יטמא ודריש ביה יטמא לטמא את האוכל: **לא מצינו טומאה שעושה כיוצא בה.** כדאמרינן לקמן [ע"ב] דלהכי קרינא יטמא למימר דהוא טמא ואין עושה כיוצא בו: **ואי ס"ד.** האי יטמא דכתיב במשקה בסיפיה דקרא לטמא משקים קאמר ויטמא דרישא דכתיב גבי אוכל ע"כ לטמא משקין מוקמי ליה לקמיה א] דהכתיב לעיל מהאי קרא טמא הוא ואמרינן הוא טמא ואין עושה כיוצא בו ומדאיצטריך למעוטי אוכל מכלל דמשקין מטמאי א"כ יטמא יטמא למה לי ליערבינהו ונכתבינהו כו': **ואימא.** יטמא דסיפא לטמא את הכלים ואמאי קאמר רבי יוסי [טז.] לכלים טהור: **ומה כלי.** שטימא את המשקה הזה לא יוכל לטמא את הכלי כדאמר לקמן [כ:] כל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל אוכלין ומשקין מיטמאים מאויר כלי חרס ואין כלים מיטמאים מאויר כלי חרס משקין אלו שבאין מחמת כלי אינו דין כו': **ואימא כי לא מטמאו משקין הבאים מחמת כלי.** דבהאי קל וחומר הוא דנפקא לן דאין משקה מטמא כלי (ה)(אימא כי לא מטמאו משקין כלי) הני מילי משקין הבאין מחמת כלי אבל משקין שנגעו בשרץ יטמאוהו:

ומשני

הא בשרה טמא קתני. משמע דוקא בשרה אבל אדם וכלים לא והיינו משום דנפסלו בהיסח הדעת ואם תאמר כיון דפרה מהן טומאה חמורה אפי' טומאה קלה לא לטמאו דהא אמרי' בפ' בא סימן (נדה נא.) ובפ' טבול יום (זבחים קה.) כל שסופו לטמא טומאה חמורה לא בעי הכשר[א] שרץ וחשיב[ב] כאילו נגע בשרץ והיינו דוקא בעוד שסופו לטמא טומאה חמורה אבל כשאין ראוי כבר לטמא טומאה חמורה בעי הכשר כדאמרינן בפרק בהמה המקשה (חולין עג:) גבי בשר הפורש מאבר מן החי דלא מהני ליה (ו)מה שסופו לטמא טומאה חמורה כשהיה עם אביו לשויה מוכשר כיון דלאחר שפירש ממנו אין ראוי לטמא טומאה חמורה וי"ל דשאני התם[ג] כששימש מעשה עץ שימש כדאמרינן בהעור והרוטב (שם דף קכט.) ולכך כשפירש מאביו בעי הכשר אבל מי חטאת צריך שיהו ראויין מתחלה לשתיה ונמצא טומאה חמורה שלהן אינו מעשה עץ אלא מטעם שיהיו ראויין לשתיית אדם דבע"א לא היו ראויין להזאה ולכך אף כשנפסלו לא פרחה טומאת משקין: **בטלו** במעיה. אבל בעודם בפיה לא בטלו אע"ג דאמרינן במסכת פרה (פ"ט מ"ג) דכל העופות פוסלין מי חטאת[ד] אור"י דהתם מיירי קודם קדוש ונפסלים כדפ"הי (ז) בהנזקין (גיטין נג) דבעינן שתהא חיותן בכלי[ה] או משום מלאכה[ו] (ח) והכא איירי לאחר קידוש[ז] מלחשיב להו סופו לטמא טומאה חמורה ומלאכה אינה פוסלת אחר קידוש כדתנן במסכת פרה (פ"ד מ"ד) מים מלאכה פוסלת בהן עד שיתן לתוכן אפר (ט)(ובסיפא) יליף לה מדכתיב למי נדה[ח] וכבר הם למי נדה[ט] ובטלו במעיה משום היסח הדעת ובתוספת' (דמקוואות פ"ח) מפרש טעמ' דר"י משום דכתיב למשמרת ילאו אלו שאינם למשמרת הואיל ששתתה מהן הפרה: **לא** מצינו טומאה עושה כיוצא בה. פי' הקונט' כדדרשינן לקמן יטמא שאין טומאה עושה כיוצא בה ואית ספרים דל"ג לקמן ולשון לא מצינו לא משמע כן דמשמע דמעלמא נפקא לן ממשמעות ומפר"י לא מצינו טומאה עושה כיוצא בה כדדרשינן לעיל[י] (דף יד.) מטמא הוא[יא]: (י)**רבינא** אמר מגופיה דקרא לא מצית אמרת. דאי ס"ד לטומאת משקין לא לכתוב אלא חד יטמא תרי זימני למה לי[יב] למעוטי שאין טומאה עושה כיוצא בה: **ומה** כלי שמטמא משקין. וא"ת משקין הבאין מחמת אוכל לא יטמאו אוכל מהאי ק"ו וכן אוכל הבא מחמת משקין לא יטמא משקין וי"ל דהכא עביד שפיר ק"ו דמה כלי שאין מטמא כלי משום שהוא קל שאינו אב הטומאה דכשהוא אב הטומאה מטמא כלי וכ"ש משקין הבאים מחמת כלי דקילי טפי אבל מה שאין אוכל מטמא אוכל היינו לפי שאין עושה כיוצא בו וא"ת משקין הבאים מחמת כלי שנגע במת מנלן דלא מטמאו כלי דמק"ו דכלי לא אתי דכלי שנגע במת מטמא כלי וי"ל דהאי קרא בשרץ כתיב[יג] אבל משקין שנגעו בכלי שנגע במת לא כתיב:

ולאו

רבינו חננאל

קלה מיהת שהיא טומאת אוכלין תטמא, אמאי תני בטלו במעיה, ואם תאמר כי ר' יהודה הכי נמי לעולם דטומאה קלה מטמא, והא תנא קמא נמי בשרה טמא קתני, כלומר לא היא טומאת מי חטאת עצמה שהיא טומאה חמורה, אלא טומאה קלה והיא טומאת אוכלין הוא דמטמאה, ואי הכי מאי בינייהו, ואמרינן חסורי מחסרי והכי קתני, בשרה טמא טומאה קלה, אבל טומאת מי חטאת שהיא חמורה שמטמא במשא לא, דברי ר' יהודה, שר' יהודה אומר בטלו במעיה, ולעולם באוכלין ר' יהודה כר' יוסי ור' שמעון סבירא ליה. **רב אשי אמר לעולם בטלו לגמרי**, משום דהוי משקה סרוח. **אמר מר ר' יוסי ור' שמעון אומרים לאוכלין טמאין** כו'. אמרינן ר' יוסי ור' שמעון בשיטת ר' עקיבא אמרה שהמשקין מטמאין את האוכלין, ולא את הכלים דדריש יטמא יטמא הנוגע בו, דתנן בסוטה פרק בו ביום דרש ר' עקיבא, וכל כלי חרש וגו', [ו]כוותיה דריש הכא ר' יוסי וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא, האוכל הנוגע במשקה הזה יטמא, אתה אומר אוכל מיטמא מן המשקה, או אינו אלא המשקה מיטמא מן המשקה ולא האוכל מן המשקה, אמרת לא כך היה, כלומר אין טומאה עושה כיוצא בה, ומאי היא אין מיטמא משקה ממשקה, אלא האוכל הוא שמיטמא מן המשקה. **רבינא אמר** אין טומאה עושה כיוצא בה מרישא דקרא נפקא, מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא, טמא לא אמר אלא יטמא, ללמדך כי הוא טמא וגם הנוגע בו יטמא, ואי ס"ד כי האוכלין לעולם אין מיטמאין מן המשקין, וכי יטמא דכתיב הכא במשקה אשר ישתה שניהן לטמא את המשקין באו, הוה ליה לקרא למיכתב חד יטמא, תרי למה לי, אלא יטמא דכתיב באוכל לטומאת משקין, ויטמא דכתיב במשקין אשר ישתה, לטמא טומאת אוכלין. **ואימא יטמא** דכתיב במשקה אשר ישתה לטמא כלים הוא דאתא ולא לטומאת אוכלין. ודחינן ומה כלי המטמא את המשקה אינו מטמא כלי, שאין כלי מטמא כלי. דקיימא לן שאין טומאה עושה כיוצא בה. משקין הבאין מחמת כלי דתנינן בספרא שהכלים מטמאין את המשקין, שנאמר וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא כו' [אינו דין שלא יטמא את הכלים]. **הא תינח** משקין הבאין מחמת הכלי אין מטמאין את הכלי כדקאמרת, משקין הבאין מחמת שרץ אמאי לא יטמו את הכלי. ודחינן וכי תמצא מן התורה בפירוש כתוב שהשרץ מטמא משקין,

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ואי ס"ד וכו' דהכתיב לעיל מהאי קרא. מלת לעיל נמחק ונ"ב נ"ל בתר האי קרא:

מסורת הש"ס

(א) [לקמן כ.], (ב) חולין לג: סוטה כז:, (ג) [שמיני פרשה ח], (ד) [ויקרא יא], (ה) [מראה אש מ"ז], (ו) מה שטימא לטמא כצ"ל ר"מ, (ז) [לא מצאתי שם רק בהמגרש פו: רש"י ד"ה מפני שמוצאת משמע כן. אמנם ברש"י חולין ט: ד"ה אם מבואר כן להדיא], (ח) [וע"ע תוספות גיטין פו: ד"ה כל ותוס' חולין ט: ד"ה אם יכולה], (ט) [ובספרי כצ"ל], (י) ר"מ כתב שזה עם דלעיל דבור אחד,

* * *

תורה אור השלם

1. וְכָל כְּלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֹתוֹ תִשְׁבֹּרוּ: ויקרא יא לג
2. מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מַיִם יִטְמָא וְכָל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי יִטְמָא: ויקרא יא לד

* * *

מוסף רש"י

בו ביום דרש ר"ע. במס' ברכות (כח.) אמרינן דכל היכא דתני בו ביום הוא יום שהושיבו את ר"א בן עזריה לנשיאות, שנתרבו תלמידים שנתנו רשות ליכנס לכל, שהיה רבן גמליאל אומר כל ת"ח שאין תוכו כברו אל יכנס לבהמ"ד ורבתה תורה בו ביום ולא היתה הלכה תלויה בבית המדרש שלא פירשוה (סוטה כז:). **וכל כלי חרש אשר יפול מהם וגו'.** שרץ שנפל לאויר תנור שהוא כלי חרס נטמא והרי הוא ראשון והתנור מטמא מה שבתוכו והוי שני, וכתיב יטמא (חולין לג:). **אינו אומר טמא.** כל אשר בתוכו טמא, אלא יטמא. למדרש נמי יטמא שמטמא אחרים (סוטה כז:). **לימד על ככר שני.** להכי נקט ככר לפי שהוא מצוי בתנור שהוא כלי חרס (שם) דסתם תנור ככרות בתוכו (חולין לג:). **שעושה שלישי בחולין.** וקרא סתמא כתיב (סוטה כז:) משמע בין חולין בין תרומה (חולין לג:).

* * *

מוסף תוספות

א. מים ושרץ. תוס' ר"פ. ב. (ד)בלא נגיעת שרץ. שם. ג. גבי בשר הפורש מן האבר בעודו מחובר לא היה ראוי לקבל טומאת אוכלין כל זמן שלא הוכשר כדמוכח וכו' גבי כששימש. תוס' הרא"ש. ד. והוא הדין בבהמה וחיה. תוס' ר"פ. ה. שלא ימלא כלי זה ויערה בכלי אחר קודם קידוש. רש"י חולין ט: ד"ה אם. ו. דהואיל והפרישו מהן לשתות הרי נעשה בהן מלאכה ונפסלו. רש"י שם. ז. שנתקדשה באפר. תוס' ר"פ. ח. כלומר שמור אותו למי נדה שלא יעשה בהן מלאכה. שם. ט. [וגם לטעם הראשון דפסול משום] דחיותן בכלי היינו קודם קידוש דדרשינן ליה ממים חיים אל כלי. תוס' הרא"ש. י. גבי אוכל דאין מטמא אוכל. תוס' ר"פ. יא. הוא טמא [ו]אין עושה כיוצא בו טמא וה"ה דמשקין ילפינן מיניה. תוס' הרא"ש. יב. ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט לומר דאין אחד מהם עושה כיוצא בו, ומסתבר למימר דמידי דכוותיה קא ממעט. שם. ועי' מהרש"א כאן שפי' כן דברי התוס'. מיהו בחי' רבינו דוד כתב דלהכי כתב רחמנא יטמא לומר שאין טומאתו של זה כטומאתו של זה, וכן בתוס' ר"פ בתוספת ביאור, ועי' חי' הר"ן. יג. וכיון דכתיב בשרץ לא אפשר למדרשיה לטמא את הכלי. תוס' שאנץ. וכיון דהאי משקה לא מטמא כלי הה"נ משקין שנגעו במת כיון דלא אשכחן בשום דוכתא שיקבל כלי טומאה אלא מאב הטומאה. תוס' הרא"ש.